

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 28 april 1920 kl. $\frac{1}{2}$ 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga av 1919 års klass jämte två i ämnet väckta motioner.

Närvarande: herrar Widell, Nilsson i Malmö, von Sydow, von Koch, Sigfrid Hansson, Jönsson i Revinge, Anderson i Råstock, Andersson i Knäppinge, Hagman i Stockholm, Karlsson i Gasabäck och Söderhielm

Uti en den 19 mars 1920 dagtecknad proposition, nr 332, vilken blivit hänvisad till förberedande behandling av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga följande

Förslag

till

Lag

om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga av 1919 års klass.

Härigenom förordnas som följer:

§ 1.

Utan hinder av vad i § 27 mom. 1 och 2 värnpliktslagen stadgas rörande värnpliktigs utbildningstid må Konungen förordna, att utbildnings-

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 6 saml. 3 avd. 1 häft. (Nr 1—2.) 1445 20 1

tiden för vapenföra värnpliktiga av 1919 års klass, tilldelade rytteriet, artilleriet, ingenjörtrupperna och marinen, ävensom för värnpliktiga studenter och med dem i värnpliktshänseende likställda av samma årsklass skall minskas genom de värnpliktigas hemförlovning under det antal dagar, som Konungen för varje truppslag av hären eller tjänst vid marinen närmare bestämmer.

§ 2.

Värnpliktig, som icke önskar komma i åtnjutande av den i § 1 omfördälda minskning av utbildningstiden, äger efter därom hos vederbörande militärmyndighet gjord framställning kvarstanna i tjänstgöring intill utgången av den tjänstgöringsperiod, till vilken han inkallats.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Den till grund för förevarande proposition liggande utredningen återfinnes dels uti ett den 12 februari 1920 av försvarsrevisionen avgivet betänkande rörande minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga av 1919 års klass, dels ock uti det propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet jämte därvid fogade bilagor; och tillåter sig utskottet hänvisa till dessa handlingar.

Motioner.

Uti förevarande ämne hava framställningar även gjorts i två särskilda inom andra kammaren avgivna, till andra lagutskottets förberedande behandling hänvisade motioner, den ena, nr 182, av herr M. Chr. Jensen m. fl., och den andra, nr 388, av herr C. G. Hammarskjöld. Uti dessa motioner hemställes:

av herr *Jensen m. fl.*:

att riksdagen måtte besluta att nedsätta övningstiden i första tjänstgöringen med etthundrafemtio dagar för alla de kategorier värnpliktiga av 1919 års klass, tillhörande härens och marinens olika vapenslag, vilka icke inrymmas i 1919 års urtima riksdags beslut, samt

att vederbörande utskott måtte formulera den lagtext, som vid bifall till motionen är erforderlig;

av herr *Hammar skjöld*:

att riksdagen måtte för sin del antaga följande lydelse av § 1 i det av Kungl. Maj:t i förenämnda proposition framlagda lagförslaget:

»§ 1.

Utan hinder av vad i § 27 mom. 1 och 2 värnpliktslagen stadgas rörande värnpliktigs utbildningstid må Konungen förordna, att utbildningstiden för vapenföra värnpliktiga av 1919 års klass, tilldelade rytteriet, artilleriet, ingenjörtrupperna och marinen, ävensom för värnpliktiga studenter och med dem i värnpliktshänseende likställda av samma årsklass skall minskas genom de värnpliktigas hemförlovning under det antal dagar, som Konungen med hänsyn till ett tillfredsställande bedrivande av utbildningsarbetet och erforderlig vård av hästar och materiel i varje särskilt fall finner lämpligt.»

Beträffande motiven till de sålunda framställda yrkandena tillåter sig revisionen hänvisa till motionerna.

Efter överenskommelse mellan stats- och andra lagutskotten har Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition ävensom förenämnda båda motioner hänskjutits till behandling av sammansatt stats- och andra lagutskott.

Uti en till 1919 års urtima riksdag avlåten proposition (nr 9) framlade Kungl. Maj:t till riksdagens antagande förslag till lag om ändrad utbildningstid för vissa värnpliktiga av 1919 års klass m. m. Ifrågavarande lagförslag innebar, bland annat

att tiden för första tjänstgöringen för *vapenföra värnpliktiga* av 1919 års klass — studenter och likställda undantagna — skulle avkortas

vid fotfolket med 130 dagar eller från 250 till 120 dagar,

vid trängen i egentlig trängtjänst och i sjukbärartjänst med 30 dagar eller från 150 dagar till 120 dagar,

vid trängen i egentlig sjukvårdstjänst likaledes med 30 dagar eller från 180 dagar till 150 dagar, och

vid intendenturtrupperna ävenledes med 30 dagar eller från 210 dagar till 180 dagar; samt

Det föreliggande förslagens innebörd.

att tjänstgöringstiden för *icke vapenföra värnpliktiga* av 1919 års klass — studenter och likställda undantagna — skulle avkortas med 30 dagar eller från 240 dagar till 210 dagar.

Riksdagen biföll den kungl. propositionen, men framhöll uti sin i ämnet till Kungl. Maj:t avlätna skrivelse den 2 oktober 1919, att enligt riksdagens uppfattning synnerligen starka skäl talade för att jämväl specialvapnen tilldelade värnpliktiga ävensom studenter och med dem i värnpliktshänseende likställda av 1919 års klass komme i åtnjutande av en avkortning av den för dem nu föreskrivna utbildningstiden. Det syntes därför angeläget, att frågan härom upptoges till behandling i så god tid, att förslag i ämnet om möjligt kunde hinna föreläggas 1920 års riksdag.

Sedan Kungl. Maj:t härefter, i samband med tillsättandet av en kommission för verkställande av utredning och avgivande av förslag om en revision av Sveriges försvarsväsende, uppdragit åt denna att i första rummet verkställa utredning och avgiva förslag ifråga om en provisorisk avkortning av första tjänstgöringstiden för värnpliktiga, tilldelade härens specialvapen och marinen, ävensom för studenter och med dem likställda och rörande övriga av 1919 års urtima riksdag i dess förenämnda skrivelse berörda spörsmål, avgav nämnda kommission, den s. k. försvarsrevisionen, den 12 februari 1920 sitt förenämnda betänkande. Därvid föreslog revisionen — som förutsatte att statsmakternas beslut i ämnet hunne fattas så tidigt, att detsamma kunde tillämpas redan från och med den 1 mars 1920 — att utbildningstiden för vapenföra värnpliktiga av 1919 års klass, tilldelade rytteriet, artilleriet, ingenjörtrupperna och marinen, ävensom för värnpliktiga studenter och likställda skulle minskas genom de värnpliktigas hemförlovning under det antal dagar, som i nedanstående tabell för varje särskild kategori anges.

Värnpliktskategori.	Antal dagar.		
	Första tjänstgöring.	Repetitionsövning år 1920.	Tjänstgöring i en följd. Annan tjänstgöring.
Vapenföra värnpliktiga i allmänhet: (§ 27 mom. 1 A värnpliktslagen)			
vid rytteriet	90	—	—
» falt- och positionsartilleriet	90	—	—
» fästningsartilleriet:			
a) de, som påbörjat första tjänstgöringen den 11 juni 1919	32	—	—
b) de, som påbörjat första tjänstgöringen den 31 oktober 1919	87	—	—

Värnpliktskategori.	A n t a l d a g a r.		
	Första tjänstgöring.	Repetitions- övning år 1920.	Tjänstgöring i en följd. Annan tjänstgöring.
vid ingenjörtrupperna	90	—	—
» marinen i allmän tjänst	—	—	90
» » » sjötjänst och stationstjänst	—	—	90
» » » kustartilleritjänst	87	—	—
Vapenföra studenter och med dem i värnplikts- hänseende likställda:			
(§ 27 mom. 1 B och C värnpliktslagen)			
vid fotfolket	—	30	—
» rytteriet	—	42	—
» fält- och positionsartilleriet	—	42	—
» fastningsartilleriet	—	35	—
» ingenjörtrupperna	—	35	—
» trängen	—	30	—
» intendenturtrupperna	—	30	—
» marinen i allmän tjänst och sjötjänst	—	—	60
» » » kustartilleritjänst	42	—	—
Vapenföra medicine studerande, veterinärer, tand- läkare, apotekare, ingenjörer, elektroingenjörer och intendentur:			
(§ 27 mom. 1 D värnpliktslagen)			
<i>Hären:</i>			
medicine studerande	—	—	45
veterinärer	—	—	45
tandläkare	—	—	45
apotekare	—	—	45
<i>Marinen:</i>			
ingenjörer och elektroingenjörer	—	—	60
intendenter	—	—	60
medicine studerande	—	—	60
Icke vapenföra:			
De i § 27 mom. 2 B värnpliktslagen omförmälda	—	—	30
De i § 27 mom. 2 C värnpliktslagen omförmälda	—	—	30

För att den föreslagna avkortningen om 90 dagar skulle kunna genomföras vid rytteriet samt fält- och positionsartilleriet ansåg försvarsrevisionen en reduktion av de vid dessa truppslag befintliga stamhästarna erforderlig. Revisionen föreslog därför, att den kassation av stamhästar, som enligt gällande bestämmelser skulle äga rum under hösten innevarande år, vid ifrågavarande truppslag verkställdes snarast möjligt nu på våren, ävensom att kassationsprocenten vid rytteriet höjdes från 9 till 18 procent.

Med hänsyn till att antalet dagar, varunder hemförlovning skulle äga rum, bleve beroende av från och med vilken dag lagen i ämnet kunde börja tillämpas och då det i varje fall syntes böra överlämnas åt Kungl. Maj:t att vidtaga de mindre jämkningar beträffande in- och utryckningsdagar m. m., som i särskilda fall kunde finnas vara av omständigheterna påkallade, ansåg revisionen, att i lagen icke borde intagas några närmare bestämmelser rörande det dagantal, varmed avkortningen av tjänstgöringstiden skulle ske, utan gav lagen en sådan avfattning, att det överlämnades åt Kungl. Maj:t att förordna, att utbildningstiden för de värnpliktiga, varom här vore fråga, skulle avkortas genom de värnpliktigas hemförlovning under det antal dagar, som Kungl. Maj:t för varje truppslag av hären eller tjänst vid marinen närmare bestämde.

Uti den föreliggande propositionen har nu Kungl. Maj:t med en mindre formell jämkning framlagt till riksdagens antagande det av försvarsrevisionen uppgjorda lagförslaget. Beträffande det sätt, varpå avkortningen av tjänstgöringstiden skulle genomföras, har chefen för lantförsvarsdepartementet uti sitt till statsrådsprotokollet avgivna yttrande anslutit sig till försvarsrevisionens förslag, i vad detsamma avser vapenföra värnpliktiga i allmänhet. Härvid är dock att märka, att då den tidpunkt, från och med vilken hemförlovningen enligt revisionens förslag skulle äga rum, eller den 1 mars, redan vid tiden för propositionens framläggande var förfluten, departementschefen förutsatt, att det av revisionen föreslagna antalet dagar, varunder hemförlovning skulle äga rum, måste i flertalet fall minska. Däremot har departementschefen icke ansett sig kunna biträda det av försvarsrevisionen framställda förslaget om avkortning av tjänstgöringstiden för studenter och likställda, utan i stället, i anslutning till en vid revisionens betänkande fogad reservation, ansett, att tjänstgöringstiden för de vapenföra bör avkortas med 130 dagar, däri inbegripen årets repetitionsövning, samt för de icke vapenföra med 90 dagar i de fall, där en så långt gående avkortning med hänsyn till utryckningsdagen kan genomföras, och i övriga fall med så många dagar förhållandena det medgiva. Vad slutligen beträff-

far försvarsrevisionens förslag om verkställande redan nu på våren av kassation av stamhästar vid kavalleriet och artilleriet samt höjande av kassationsprocenten vid det förra truppslaget, har departementschefen, med hänsyn till vad myndigheterna därom anfört, ansett det böra överlämnas åt Kungl. Maj:t att närmare besluta rörande det sätt, varpå reduktionen av stamhäftantalet bör genomföras.

Den av herr Hammarskjöld avgivna motionen innebär, att en avkortning av tjänstgöringstiden för vapenföra värnpliktiga i allmänhet visserligen skulle äga rum, men icke såsom försvarsrevisionen och chefen för lantförsvarsdepartementet förutsatt med visst bestämt antal dagar, utan endast i den mån Kungl. Maj:t, med hänsyn till ett tillfredsställande bedrivande av utbildningsarbetet och erforderlig vård av hästar och materiel, i varje särskilt fall finner lämpligt.

Herr Jensens m. fl. motion, vilken avgivits innan försvarsrevisionen framlagt sitt förslag i ämnet, avser såsom ovan nämnts en avkortning av utbildningstiden för de värnpliktiga, varom här är fråga, med 150 dagar.

Vid den granskning utskottet underkastat Kungl. Maj:ts förevarande proposition ävensom de i ämnet väckta motionerna, har utskottet funnit sig böra tillstyrka det av Kungl. Maj:t framlagda lagförslaget. Utskottet håller före, att den av herr Hammarskjöld föreslagna begränsningen i Kungl. Maj:ts rätt att verkställa hemförlovning av de värnpliktiga icke är med hänsyn till de synpunkter, efter vilka den föreliggande frågan måste bedömas, av förhållandena påkallad.

Utskottets
yttrande.

Beträffande sättet för avkortningens genomförande för »vapenföra värnpliktiga i allmänhet» ansluter sig utskottet till departementschefens i anslutning till det av försvarsrevisionen härutinnan framställda förslaget gjorda uttalande. Då emellertid den tidpunkt, då enligt revisionens förslag, hemförlovningen skulle taga sin början, redan är förliden, följer härav, såsom departementschefen jämväl framhållit, att det i ovan intagna tablå angivna antalet dagar, varunder hemförlovning skulle äga rum, måste i flertalet fall minskas. Därest, som sannolikt är, hemförlovningen icke kan taga sin början förr än inemot mitten av maj månad, kommer exempelvis vid rytteriet avkortningen av tjänstgöringstiden att omfatta endast omkring 55 dagar i stället för av försvarsrevisionen föreslagna 90 dagar. På samma sätt torde jämväl en begränsning av hemförlovningsperiodernas längd för övriga värnpliktiga behöva vidtagas.

Med avseende å avkortningen av tjänstgöringstiden för studenter

och likställda finner utskottet sig däremot icke kunna biträda departementschefens mening. Att befria ifrågavarande värnpliktiga från så stor del av tjänstgöringstiden, som departementschefen föreslagit, anser utskottet varken vara ur militär synpunkt tillrädligt eller med hänsyn till de värnpliktigas intresse av förhållandena påkallat. Utskottet biträder alltså i denna del det av försvarsrevisionens framställda förslaget.

Vad slutligen angår den föreslagna kassationen av stambästar vid kavalleriet och artilleriet ansluter sig utskottet till departementschefens härutinnan gjorda uttalande, att det bör överlämnas åt Kungl. Maj:t att närmare besluta rörande det sätt, varpå reduceringen av stambästantalet bör genomföras.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

1:o) att riksdagen må, med avslag å den av herr Hammarskjöld inom andra kammaren avgivna motionen nr 388, bifalla Kungl. Maj:ts i propositionen nr 332 framlagda förslag; samt

2:o) att den av herr Jensen m. fl. inom andra kammaren avgivna motionen nr 182 må anses besvarad genom utskottets ovan under 1:o) gjorda hemställan.

Stockholm den 28 april 1920.

På det sammansatta utskottets vägnar:

LUDVIG WIDELL.

Reservationer:

av herrar *Widell, von Sydow, Andersson* i Knäppinge och *Söderhielm*, vilka yrkat, att utskottets hemställan under 1:o) bort hava följande lydelse:

att riksdagen, med förklarande att det i Kungl. Maj:ts proposition nr 332 framlagda lagförslag icke kunnat i oförändrat skick bifallas, må, med bifall till herr Hammarskjölds inom andra kammaren avgivna motion nr 388, för sin del antaga följande

Förslag

till

Lag

om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga av
1919 års klass.

Häriigenom förordnas som följer:

§ 1.

Utan hinder av vad i § 27 mom. 1 och 2 värnpliktslagen stadgas rörande värnpliktigs utbildningstid må Konungen förordna, att utbildningstiden för vapenföra värnpliktiga av 1919 års klass, tilldelade rytteriet, artilleriet, ingenjörtrupperna och marinen, ävensom för värnpliktiga studenter och med dem i värnpliktshänseende likställda av samma årsklass skall minskas genom de värnpliktigas hemförlovning under det antal dagar, som Konungen med hänsyn till ett tillfredsställande bedrivande av utbildningsarbetet och erforderlig vård av hästar och materiel i varje särskilt fall finner lämpligt.

§ 2.

Värnpliktig, som icke önskar komma i åtnjutande av den i § 1 omnämnda minskning av utbildningstiden, äger efter därom hos vederbörande militärmyndighet gjord framställning kvarstanna i tjänstgöring intill utgången av den tjänstgöringsperiod, till vilken han inkallats.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt däri meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

av herr *von Koch*, som yttrat:

»En minskning i utbildningstiden för de värnpliktiga borde, för att icke äventyra utbildningsresultatet, helst ske genom inskränkningar under hela övningstiden och på de särskilda områden, där sådana inskränkningar utan större olägenhet kunna åstadkommas. Så har givetvis ej kunnat ske ifråga om 1919 års värnpliktiga, vilkas utbildning redan pågår. Klart är, att under sådana förhållanden den av Kungl. Maj:t föreslagna

minskningen av utbildningstiden för de *värnpliktiga tillhörande specialvapnen* kan medföra åtskilliga svårigheter och även förminska resultatet. Då emellertid den övervägande delen av de värnpliktiga redan genom riksdagens föregående år fattade beslut erhållit en väsentlig förkortning i övningstiden, torde billigheten kräva, att även de som tillhöra specialvapnen komma i åtnjutande av någon minskning. De olägenheter av skilda slag, som härav vållas, minskas emellertid väsentligt därigenom, att hemförlovningen av ifrågavarande värnpliktige, så som förhållandena utvecklats sig, sker vida senare än försvarsrevisionen och Kungl. Maj:t beräknat, vilket medför, att för nästan samtliga grupper minskningen i övningstid blir högst väsentligt reducerad i jämförelse med vad som tidigare ifrågasatts. Av de upplysningar, som erhållits under frågans behandling i utskottet, har framgått, att såväl de värnpliktigas som de stamanställdas utbildning genom detta förhållande blivit väsentligt bättre tillgodosedd än om hemförlovningen försiggått enligt det ursprungliga förslaget. Det har även visats, att den ekonomiskt viktiga frågan om kassation av stamhästarna kunnat bättre ordnas genom framflyttningen av de värnpliktigas hemförlovning. Då sålunda olägenheterna av övningstidens förminskning för ifrågavarande värnpliktiga torde bli väsentligt mindre än vad reservanterna i försvarsrevisionen förutsett, har jag ansett mig kunna, vad beträffar ifrågavarande värnpliktiga, ansluta mig till Kungl. Maj:ts förslag.

Vad åter beträffar övningstiden för de *värnpliktiga studenterna*, har jag, huru gärna jag velat tillmötesgå deras önskan om en väsentligt förkortad övningstid, ej kunnat medverka till en större minskning än den som försvarsrevisionen föreslagit med hänsyn till nödvändigheten att för härens behov äga tillräckligt underbefäl och instruktörer.»

av herrar *Johan Nilsson, Sigfrid Hansson, Andersson* i Råstock och *Hagman* i Stockholm, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

»Vid den granskning — — — — — böra vidtagas.

I Kungl. Maj:ts förevarande proposition föreslås jämväl, att utbildningstiden för vapenföra studenter och likställda skall avkortas med 130 dagar samt för icke vapenföra studenter med 90 dagar. Även härvid delar utskottet de skäl, varmed Kungl. Maj:t motiverar sitt förslag.

Enligt värnpliktslagen ha dessa värnpliktiga en betydligt längre övningstid än övriga värnpliktiga. Då det emellertid nu gäller en allmän avkortning av utbildningstiden, måste det anses synnerligen rimligt, att nödig hänsyn toges till den olikhet i övningstiden till studenternas

nackdel, vilken alltsedan 1914 varit rådande. Kan denna kategori, såsom rättvisligen borde ske, icke få sin tjänstgöringstid minskad med en större avkortning än andra värnpliktiga, bör den enligt utskottets mening under alla omständigheter beredas en avkortning, som icke är mindre än någon av de övriga kategoriernas. Detta bleve fallet genom ett accepterande av försvarsrevisionens förslag. Då därjämte flertalet värnpliktiga studenter äro tilldelade infanteriet, synes det vara rimligt, att minskningen i deras tjänstgöringstid avväges med hänsyn till den jämförelsevis avsevärda avkortningen i första tjänstgöringen, som beretts de värnpliktiga i allmänhet vid fotfolket.

Mot en avsevärdare förkortning i de värnpliktiga studenternas övningstid har bland annat anförts, att deras användning som instruktörer skulle »i det stora hela omöjliggöras». Denna invändning har blivit besvarad redan i Kungl. Maj:ts proposition. Härtill vill utskottet erinra om, att syftemålet med en längre utbildningstid för studenterna var enligt 1914 års beslut icke att utbilda dem till instruktörer. Förslag i denna riktning blev då av riksdagen uttryckligen avvisat. Den nya uppgiften, vilken visserligen motiveras med hänsyn till underbefälsbristen, har tillagts dem genom under 1919 utfärdad generalorder.

Utskottet finner särskilt rättvisesynpunkterna tala för ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Därigenom skulle studenterna icke allenast bli i tillfälle att i rätt tid till hösten upptaga sina studier. De skulle även under någon tid på sommaren få tillfälle att på olika verksamhetsområden tillgodogöra sig inkomster, varav många helt säkert äro i stort behov. Lika välmotiverad är enligt utskottets mening förslaget om minskning av tjänstgöringstiden för de icke vapenföra studenterna. Avkortningen av tjänstgöringstiden för dessa bör liksom för övriga grupper av värnpliktiga studenter av 1919 års klass ske på det sätt Kungl. Maj:t föreslagit.

Vad slutligen angår — — — under 1:o) gjorda hemställan.»